

Jesús: entre la ciència i la fe

Des de fa segles la figura històrica de Jesús ha fascinat creients i no creients. A la llum de les noves recerques científiques, aquest personatge captivador perd el seu valor mític alhora que es revaloritza el sentit del seu missatge i dels fets de la seua vida.

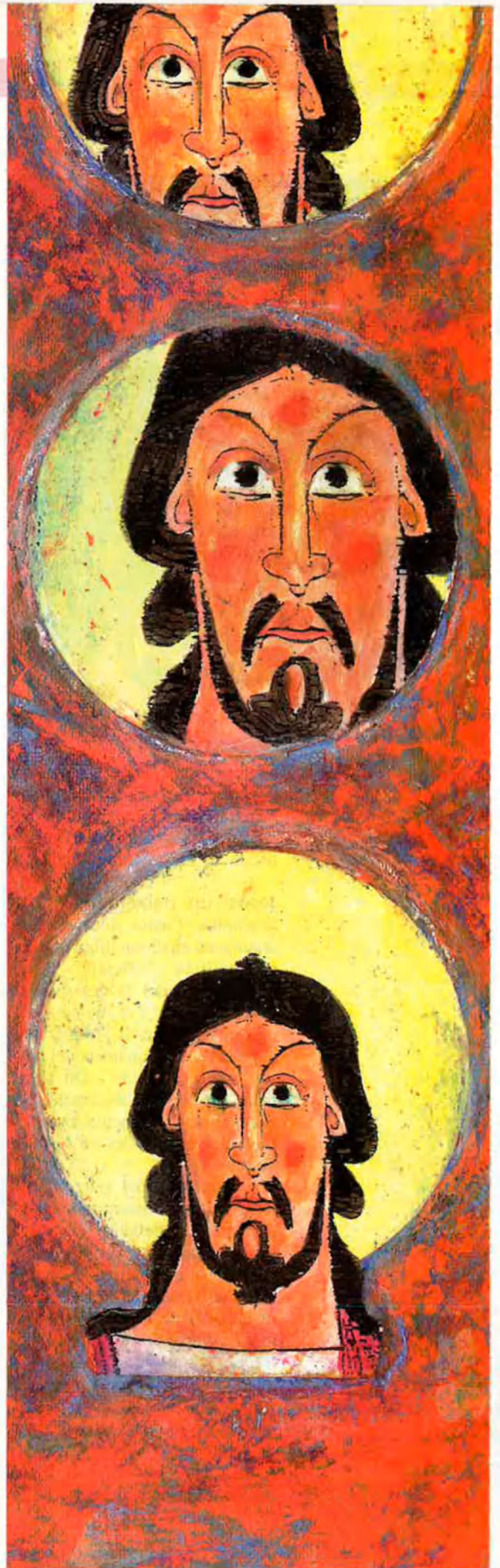
"Començares per fabricar una filiació fabulosa, pretenent que devies el teu naixement a una verge. En realitat, ets originari d'un llogaret de Judea, fill d'una pobra camperola que vivia del seu treball. Aquesta, culpada d'adulteri amb un soldat anomenat Panthera, fou rebutjada pel seu marit, fuster de professió. Expulsada així i errant d'un lloc a l'altre ignominiosament, ella donà a llum en secret. Més tard, impel·lida a emigrar per la misèria, marxà a Egipte, on llogà els seus braços per un salari; mentrestant, tu aprenegueres alguns d'aquells poders màgics de què es vanten els egipcis; tornares després al teu país, i, inflat pels efectes que sabies provocar, et proclamares déu". Així d'agressiu es mostra Cels, un filòsof grec del segle II de la nostra era en parlar de la figura de Jesús.

A hores d'ara, la polèmica sobre aquest fascinant personatge continua. Els actuals avenços en

el camp de la recerca científica no han fet més que enriquir el debat. Cal dir però, que cap historiador seriós nega l'existència de Jesús. Ara bé, són rigorosament certs els fets sobre ell narrats de llarg a llarg dels quatre evangelis canònics, principal font històrica a l'abast dels investigadors? És admissible des d'un punt de vista científic la virginitat de Maria o be la resurrecció de Jesús? Què hi ha de veritat i què de llegenda en els prodigis que se li atribueixen?

Aquestes qüestions i moltes altres han estat abordades recentment per diversos autors com ara el prestigiós biblista nord-americà John D. Crossan a *Jesús: biografia revolucionaria* (Ed. Grijalbo) i el periodista francès Jacques Duquesne a *Jesús* (Ed. Empúries). En ells i en algunes de les seues conclusions ens detindrem en aquest article.

Vaja per davant que la intenció d'aquests dos autors no és ni de bon tros dubtar de la fe. Ans al

ARXIU / RICARD CUGAT

Jacques Duquesne. Periodista francès catòlic, autor de 'Jesús'.

contrari. En paraules de Crossan, del que es tracta és d'oferir un informe detallat i imparcial de qui va ser el Jesús històric deixant de banda al "Crist confessional".

Jesús: un naixement mític. D'entrada, l'autor nord-americà argumenta en el seu llibre que els evangelistes "oficials" Lluc i Mateu a l'hora de descriure la manera, el lloc i el moment del naixement de Jesús, "utilitzaren el passat com a fonament del present i base del futur". Dit altrament, en la seua descripció, els evangelistes van actualitzar les profecies anunciades en l'Antic Testament.

"[...] tot això del viatge -afirma John D. Crossan més avall- de Nazaret a Betlem i viceversa per tal d'inscriure's en les llistes censals i tributàries és un invent, un simple producte de la imaginació de Lluc, que li permet traslladar Josep i Maria fins Betlem perquè Jesús nasca en aquesta ciutat. S'ha de tenir en compte, no obstant això, que el naixement de Jesús es vincula a una profecia de l'Antic Testament [...] La concepció virginal de Jesús i del seu naixement [...] són

dos trets exclusius de la tradició".

Betlem era, segons les escriptures, el lloc de naixença del mític rei David, comparat per Crossan amb el rei Artús, "el sobirà del passat i del futur". Fer que Jesús nasquera al mateix lloc que David lligava amb un desig profundament arrelat al subconscient del poble israelià: la vinguda d'un cabdill que els alliberaria del jou romà i els retornaria la glòria del passat. Tant per Lluc com per Mateu, Jesús era el Messies davídic.

D'altra banda, la concepció virginal de Jesús seria per Crossan "una asserció de caràcter confessional a l'entorn de l'*status* de Jesús, i no una afirmació de caràcter biològic referida al cos de Maria".

La incisiva introspecció d'aquest especialista no acaba ací: "[Jesús] nascut al si d'una família nombrosa, encara que no fóra

'verge', *parthenos*, quan, per Pau, la virginitat no és una qüestió secundària. Ben al contrari. És lògic pensar que si haguera tingut coneixement de la concepció virginal de Jesús, aquest fanàtic de la virginitat n'hauria fet ús i l'hauria celebrada ben alt. [...] El mateix Jesús no en parla mai, del caràcter especial del seu naixement".

Estem al davant, segons el periodista francès, d'un teologumen, una mena d'imatge destinada a fer entendre una afirmació de fe. No obstant això, considerar la concepció virginal com un teologumen, per Duquesne no minva el seu sentit especial: "Mostra que Jesús deu la seua aparició, com Adam, el primer home, a la intervenció directa de Déu, que ell és el do de Déu i obre una nova era en la història de la humanitat."

D'altra banda, per Duquesne la raó per la qual l'església posa en dubte l'existència de germans i germanes de Jesús és que "si fou el gran de set o vuit germans, vol dir evidentment que la seua mare, verge quan ell va nàixer, no ho fou després". Un fet -el de l'existència dels germans de Jesús-, que per Duquesne no atempta el més mínim contra la grandesa de Maria alhora que tampoc no pot amoïnar profundament el creient segur de la seua fe. En darrer terme, la qüestió essencial de la biografia de Jesús és l'acció, el seu missatge.

Segons la ciència cal entendre la concepció virginal de Jesús, els seus miracles i la seua resurrecció en clau de simbolisme religiós.

necessàriament el primogènit, hauria tingut, almenys, sis germans, [...] els orígens divins de Jesús tenen, sens dubte, un caràcter tan fabulós o mitològic com els d'Octavi".

Jacques Duquesne a *Jesús*, i en la mateixa línia argumentativa que Crossan, també nega la virginitat de Maria en el seu sentit més prosaic: "[...] sembla que Pau no haja sentit a parlar mai d'un naixement miraculós de Jesús. Escriu als gàlates, [...] que 'Déu envià el seu Fill nascut d'una dona'. Diu exactament: 'dona', *gunê* en grec, i no 'noia' o

Jesús, el guaridor. Una de les imatges que potser més ha fascinat els cristians de tot el món és la d'un Jesús engolit per una multitud, envoltat de tolots, endimoniats i leprosos cercant ser guarits per ell. De fet, als evangelis s'hi compten un total de quaranta miracles atribuïts a Jesús. Però de bell nou Crossan, amb els seus sòlids arguments científics desentraña les raons vertaderes en què s'assenta el mite. "Jesús -diu- no curava l'afecció de la lepra [*en realitat, per Crossan, la psoriasi era tan nociva des del punt social en aquell temps com ho és per*

El rigor científic al servei de la fe

En contra del que molts pugen pensar, les noves teories sobre la figura històrica de Jesús –quan aquestes han estat formulades des del rigor– han aixecat menys polèmica del que es voldria. L'escàndol finalment es redueix en bona part a una operació mediàtica. O dit d'una altra manera, entre els entesos no existeix tal polèmica almenys com aquesta s'ha produït al si de la societat mediàtica. Mentre que als Estats Units, uns i altres inunden les pàgines d'Internet i les revistes en van plenes, al món dels biblistes, el debat es fa sense crispació i des del rigor científic.

És més, John D. Crossan és un reputat biblista al qui els especialistes escolten atentament i sense un bri de gratuïta desconfiança.

Per Armand Puig, un dels millors biblistes catalans, "el fet que una persona siga creient no és cap obstacle per fer una recerca. Un marxista pot estudiar amb total objectivitat el marxisme. Un llibre seriós sobre la figura de Jesús no pot fer trontollar la fe de ningú."

Armand Puig, no obstant això, creu convenient certa cautela, "Crossan, per exemple, analitza els problemes

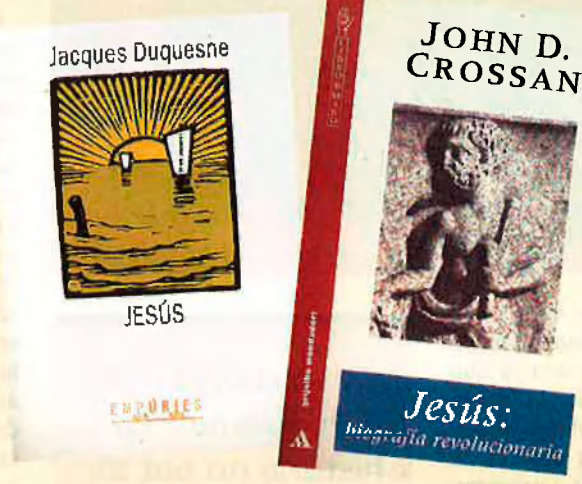
deixant-se dur per la intuïció i potser li caldria alguna vegada una mica de contenció. Cal tenir en compte també que els evangelis no tenen una pretensió històrica, són un gènere literari i com a tal s'han de veure. En tot cas, tant el llibre de Crossan com el de Jacques Duquesne són dos llibres molt seriosos".

Pel pro-

Pere Lluís Font, l'església ja va donant la raó en aquelles coses en què la ciència té la raó. És més, per aquest especialista en filosofia de la religió "la comunitat científica dels biblistes és un dels àmbits de l'església en què es respira més llibertat. Ara mateix hi ha biblistes de tota mena i es fan congressos on catòlics i protestants par-

len i on apliquen els mateixos mètodes científics. En aquest sentit s'imposa, doncs, el rigor i les seues creences particulars compten poc". Per Pere Lluís Font, llibres com els de Crossan o Duquesne, "només són alarmants per als integristes, que es miren amb recel la crítica literària i històrica. Ara bé, hem de saber discernir molt bé quines són les conclusions científiques i quines són les filosòfiques. Per mi, la resurrecció, la fe en la resurrecció, no està indisolublement lligada al fet empíric de la desaparició del cos de Jesús. No es pot dissociar del tot la lectura científica de la religiosa com tampoc no s'han de tenir idees primàries sobre la fe cristiana".

La investigació, doncs, sobre la figura històrica de Jesús continua i, com apunta Pere Lluís Font, la lectura d'aquests llibres podria fins i tot ser un bon incentiu per a la fe. F. V.

fessor de filosofia de la religió de la Universitat Autònoma de Barcelona Pere Lluís Font, "la reflexió no hauria de fer por a ningú. Què Llätzer, posem per cas, haja ressuscitat o no, no és important. La qüestió és saber en aquest cas que Jesús pot fer-lo ressuscitar perquè ell és l'amo de la vida i de la mort". Per

nosaltres avui dia la sida] sinó més aviat el mal, les conseqüències socials de l'afecció (marginació) reintegrant l'home marginat al conjunt de la societat. [...] els miracles no signifiquen tant una transformació del món físic com una transformació del món social". I Crossan fent-se ressò de l'estudiosa Mary Douglas afegeix encara: "[...] en el miracle corporal hi ha sempre latent un simbolisme social, o el que és el mateix, el miracle corporal sempre té un significat social".

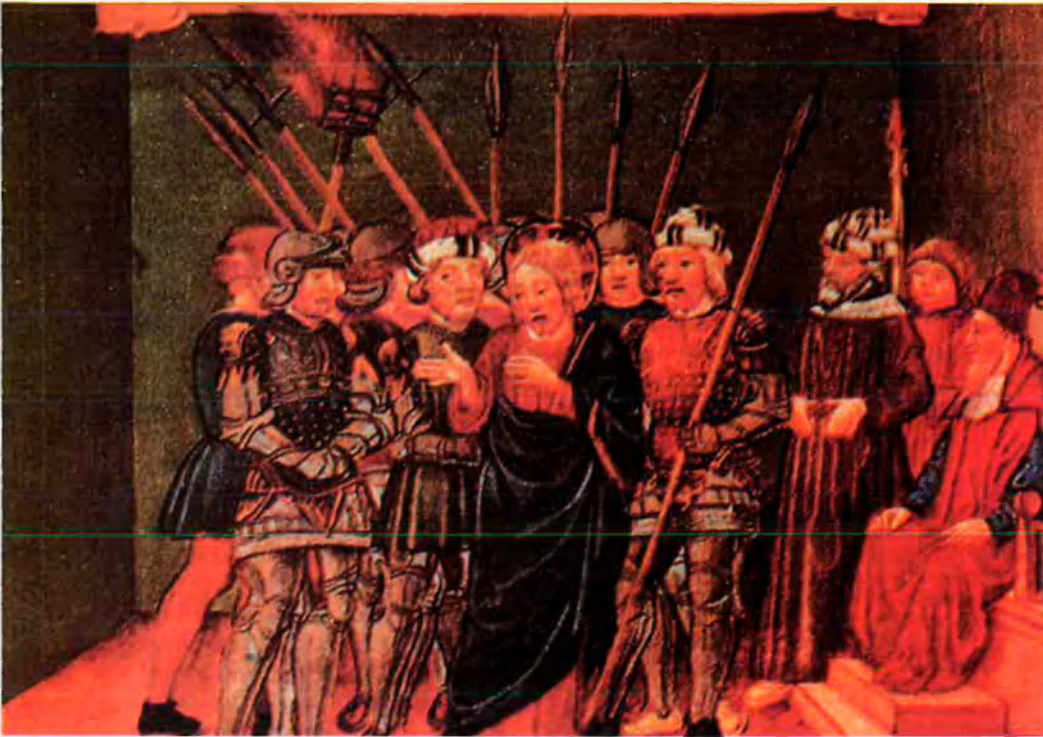
Altrament Duquesnes aposta

per veure Jesús com un guaridor i exorcista, això quan no analitza algun prodigi puntual mirant d'extraure'n el contingut simbòlic. És el cas de les noces de Canà i de la conversió de l'aigua en vi feta per Jesús on la transformació d'aigua en vi no seria altra cosa que l'anunci de l'eucaristia, de la Santa Cena.

A més, per Duquesnes el miracle, els miracles de Jesús, com a figura evangèlica no són una cosa neutra: "Pel que fa als miracles, la nostra generació participa de dues actituds. Els uns se'n mostren àvids, són amants del

misteri i del que és meravellós, i això estimula la seua fe en el món sobrenatural. Per a altres, en canvi, els miracles que narren els evangelis són més aviat obstacles a la fe que no una incitació a creure".

És molt possible que davant d'aquestes interpretacions, no faltaria el creient suspicax que es demanaria per una explicació a la facultat de Jesús de ressuscitar els morts. Es decebran, però, si de cas cerquen als textos d'aquests dos autors una solució poc convincent. "Segons l'evangeli de Joan –afirma Crossan– el pro-

cés de la resurrecció en general és concreta en la resurrecció de Llätzer. [...] no m'estranya que els camperols de tota la Baixa Galilea afirmaren amb igual contundència que Jesús tornava la vida als morts, i que no pensaren en un futur celestial, sinó en un present terrenal. Una vida després de la mort és allò que ells haurien pensat que era el regne de Déu, un món en què haurien pogut recuperar el control dels seus propis cossos, de les seues esperances i destins.”

Viu entre els morts. Evidentment un dels misteris més grans de la vida de Jesús és el de la seua resurrecció. Els evangelis en parlen i s'hi recreen. Fet i fet, la tornada física de Jesús a la vida després d'haver estat crucificat per la instigació del poder religiós jueu davant de les autoritats imperials romanes és un dels pilars de de la creença cristiana. Però, on es confon el fet històric amb el mite?

La tesi de Crossan és que el soterrament de Jesús pels seus és una ficció que manca d'historicitat. El biblista pensa que en cas d'haver estat soterrat Jesús, se n'haurien encarregat els seus

Jacques Duquesne: “La història no pot dir si Jesús és viu o si va morir per sempre el dia 7 d'abril de l'any 30.”

enemics i l'haurien colgat en un tomba poc profunda i excavada amb presses que de seguida hauria estat descoberta pels gossos i d'altres animals carronyers. Aquests fets necessàriament haurien requerit que el nucli de primers cristians elaboraren una versió en to apologetic. Com diu Crossan: “[...] l'horror d'aquesta veritat irrefutable fou sublimat per l'esperança i la imaginació dels cristians, fins convertir-lo en quelcom de completament diferent.”

Per tant: “[...] la Resurrecció és solament una forma, però no l'única, d'expressar la fe cristiana.

En segon lloc l'Aparició [*de Jesús als seus*] és solament una forma però no l'única, d'expressar l'experiència viscuda pels cristians. En tercer i darrer lloc, la fe cristiana existia ja entre els primers deixebles de Jesús en la baixa Galilea, i continuà existint, madurant i estenent-se en l'espai i el temps després de la seua crucifixió. Es precisament aquesta experiència *perpètua* del Regne de Déu, en la mesura en què es veié reforçada i no afeblida per la mort de Jesús, el que constitueix la fe cristiana o pasqual”.

Duquesne, per la seua banda, potser menys científista i més amatent amb la seua fe cristiana, deixa en l'aire la qüestió de la veracitat històrica de la Resurrecció: “Així, doncs, aquells dies va passar alguna cosa, com una explosió, una ecllosió de fe, que va canviar aquells homes. Van dir que aquest ‘quelcom’ era la seua trobada amb Jesús vivent, ressuscitat, i ho van repetir fins a la mort. Ningú no pot jutjar-ho amb proves. Tothom té dret a dubtar-ne. El Déu que Jesús va anunciar respecta la llibertat dels homes fins a permetre'ls de dubtar d'Ell o de rebutjar-lo. La història no pot dir si Jesús és viu o si, al contrari, va morir per sempre el dia 7 d'abril de l'any 30. El que pot dir, però, és que que en aquells dies va passar alguna cosa, un fet que, trasbalsant aquells homes i aquelles dones, va trasbalsar el món”.

Qui va ser, doncs, Jesús? Les fonts per tal d'esbrinar qui va ser el Jesús històric, i en contra del que es podria pensar, són més aviat poques tal i com detalla Duquesne al final del seu llibre. Tant és així que al 1926 el luterà alemany Rudolf Bultmann acabaria dient que era del tot impossible saber res sobre la personalitat històrica de Jesús. Malgrat les dificultats, l'escepticisme de Bultmann ha estat superat pels especialistes. Això, insistim, no lleva la dificultat de recórrer a fonts.

Són rars i imprecisos els testimonis no cristians. Pel que fa a

les fonts jueves no són massa fiables i no van ser fixades per escrit fins al segle V o VI. Com ja explicàvem al principi, la font principal són els evangelis canònics, els oficials —ja que d'evangelis n'hi ha hagut d'altres, més coneguts com els Apòcrifs. Uns evangelis escrits i reescrits en diferents llengües al llarg del temps, i on la significació d'un fet era més important que la seua realitat. Les noves tècniques i branques de la ciència moderna han sotmès a prova, gairebé sempre en benefici de la fe, aquests evangelis. El resultat obtingut, almenys fins ara, ens ajuda a conèixer millor aquell camperol jueu del segle primer sobre el qual es va fonamentar una revolucionària religió que ha tingut un paper preeminent en la història del món durant els dos darrers mil·lennis. I arribats ací, potser encara caldria donar unes ràpides pinzellades al que va ser la vida de Jesús.

Jesús, hauria nascut al poble de Natzaret al si d'una família nombrosa cap al final del regnat d'Herodes el Gran a la mort del qual, l'any 4, i quan Jesús era un nen, es produí a Israel una gran revolta social i política. Jesús, fill d'un fuster —ofici respectat pels jueus— visqué i morí en una zona fortament afectada per conflictes polítics, religiosos i socials que no es resoldrien sinó després de

dues cruels guerres contra Roma (als anys 66-70 i 132-135 dC) i que significarien per als jueus la destrucció traumàtica del Temple de Jerusalem i la seua dispersió per tots els pobles de la Mediterrània.

Enfrontat als preceptes religiosos dels diferents corrents jueus del seu temps —en especial als Saduceus responsables de l'autoritat davant de Roma— Jesús acabaria éssent conduït al davant de la justícia. De fet, la seua actitud vital i les seues idees degueren ser interpretades com a subversives contra l'ordre social de l'època. Podem afirmar que Jesús, arrestat la nit del 14 Nissan —en el calendari jueu— fou jutjat el dia 15 pels membres del Sanedrí. Després de declarar-se Messies davant del Summe Sacerdot (el qual tenia institucionalment aquesta dignitat) i d'avaluar actituds antiromanes en la seua manera de pensar, Jesús és enviat al prefecte romà Ponç Pilat.

El mateix dia 15 Ponç Pilat duugué a terme un judici sumaríssim contra Jesús el qual acabaria sentenciat a mort en la creu. El capítol evangèlic en què Ponç Pilat dona a triar als jueus entre Barrabàs o Jesús és molt poc creïble des del punt de vista històric, donat que no hi ha constància que es pogueren revocar les ordres d'execució de reus per petició popular. El prefecte romà Ponç Pilat a més fou un governador expert en la repressió d'avalots i gens sensible als problemes religiosos jueus.

La crucifixió era d'altra banda un càstig habitual contra els enemics de l'Imperi. Als sofriments físics, calia afegir-ne un de més greu: la impossibilitat del soterrament del cos i la desaparició d'aquest en les gargamelles dels animals carronyers. Un càstig insuportable per a la mentalitat d'aquelles gents.

El 15 Nissan, doncs, moria Jesús l'home, alhora que el cristianisme continuava el seu periple històric.

Francesc Viadel

Humanisme i literatura neolatina

Jozef Ijsewijn

Arran del doctorat *honoris causa* per la Universitat de València del professor Jozef Ijsewijn de la Universitat de Lovaina, el professor Josep Lluís Barona ja preparat una selecció de treballs que gira al voltant de l'humanisme i la literatura neolatina, en el qual Joan Lluís Vives ocupa un apartat molt especial.

Universitat de València
"Col·lecció Honoris Causa", 12

Alfa Mètode d'autocorrecció gramatical assistida

J. Morey, J. Melià i J. Corbera

Alfa és un manual pensat per als alumnes d'educació secundària i cursos d'adults, per als de reciclatge i, fins i tot, per als primers cursos d'universitat. Vol ser una eina d'ajut per corregir els seus escrits i aconseguir motivar-los en la seua formació en l'ús de la llengua.

Universitat de les Illes Balears

Les ales d'Àngel Vidal

Joan M. Monjo

A poca edat, Àngel Vidal descobreix que té ales. Els seus pares, l'oncle i el metge, en saber-ho, li volen fer desaparèixer. Ell lluitarà per tal de preservar la seua identitat i la seua diferència.

Edicions del Bullent
"Esplai", 11

La dona discreta

Maria Jaén

Dues germanes nascudes d'una parella humil d'immigrants, fan vides paral·leles fins que les diferències de caràcters i d'ambició les separen bruscament. A **La dona discreta** Maria Jaén basteix una viva trama de sentiments i experiències.

Edicions 62
"El Balanci", 302